

Sobre (la) certesa

LUDWIG WITTGENSTEIN

347

«I know that that's a tree.» Per què em fa l'efecte que no entenc la frase, tot i tractar-se d'una frase senzillíssima del tipus més normal i corrent? És com si fos incapaç de centrar el meu esperit en cap mena de significat. I això s'esdevé perquè no busco el significat en l'àmbit en el qual es troba. Tan bon punt passo d'un ús filosòfic de la frase a un de quotidià, el seu sentit esdevé clar i habitual.

348

Tal com les paraules «Jo sóc aquí» tan sols tenen sentit en determinats contextos, però no en tenen si les dic a algú que estigui assegut al meu davant i em vegi clarament: no pas perquè llavors siguin supèrflues, sinó perquè el seu sentit no ve *determinat* per la situació, i aquesta mena de determinació li és necessària.

349

«Sé que això és un arbre» pot significar tota mena de coses: m'estic mirant una planta que a mi em sembla un faig jove i a l'altre un groseller. Ell diu que és un arbust, i jo dic que és un arbre. O bé enmig de la boira veiem una cosa que un de nosaltres pren per una persona i l'altre diu: «Sé que això és un arbre». Algú vol comprovar la meua vista, etc. Cada cop, *allò* que designo com un arbre és d'una mena diferent.

I què succeiria si ens expresséssim de manera més precisa? Per exemple, si diguéssim: «Sé que allò d'allà és un arbre, ho veig prou clarament.» Suposem fins i tot que jo hagués fet aquesta observació en el curs d'una conversa (i per tant en aquell moment hauria estat rellevant); i ara, fora de qualsevol context, la repeteixo mentre miro l'arbre tot afegint: «Amb aquestes paraules vull dir el mateix que fa cinc minuts.» Si per exemple afegís que em volia referir als meus problemes de visió i que es tractava d'una mena de lament, l'enunciat no tindria res de misteriós.

El significat que es dona a la frase es pot expressar perfectament afegint-li una explicació i per tant es pot unir amb ella.

350

«Sé que això és un arbre», diu per exemple un filòsof per tal de deixar clar, a si mateix o algú altre, que sap alguna cosa que no és cap veritat matemàtica o lògica. De manera semblant, algú que dóna voltes a la idea que ja no serveix per fer res podria anar-se dient un cop i un altre: «Encara puc fer això i allò i allò altre.» Si aquests pensaments se li acudissin sovint, els que l'envolten no s'estranyarien si, aparentment fora de qualsevol context, es digués a si mateix una frase semblant. (Però jo ja he indicat un rerefons, un entorn per aquestes enunciacions, i per tant els he donat un context.) En canvi, si algú exclamés en circumstàncies totalment heterogènies acompanyades de la mímica més convincent «A terra!», d'aquestes paraules (i el to que les acompanyés) es podria dir que constituïen una figura que tot i tenir aplicacions ben conegudes ni tan sols deixaria clar quin idioma parlava la persona en qüestió. Jo podria fer amb la mà el moviment que caldria fer si hi tingués un xerrac i serrés un tauló; però això donaria dret a dir-ne serrar, d'aquest moviment al marge de tot context? (També es podria tractar de una cosa del tot diferent!)

351

Que potser la pregunta «Aquestes paraules tenen sentit?» no s'assembla a preguntar «Això és una eina?» mentre es mostra un martell, per exemple? Jo contesto: «Sí, això és un martell.» Però, i si allò que cadascun de nosaltres considera un martell fos en un altre indret un projectil o una batuta, per exemple? Ara aplica l'exemple tu mateix!

352

Si ara algú diu «Ich weiss, dass das ein Baum ist», «Sé que això és un arbre», jo puc respondre: «Sí, això és una frase. Una frase alemanya. I què vol dir, amb això?» Què passa si em respon: «Només volia fer memòria que sé aquesta mena de coses»?

353

I què passaria si digués «Vull fer una observació lògica»? Quan el guardabosc va al bosc amb els seus treballadors i diu «S'ha de tallar aquest arbre, i aquell, i aquell altre», de què serveix si observa «Sé que això és un arbre»? ¿No podria dir jo del guardabosc «Sap que això és un arbre, no ho investiga, no dóna ordres als seus homes d'investigar-ho»?

354

Comportament dubitatiu i no dubitatiu. El primer tan sols existeix quan existeix el segon.

355

Per exemple, el psiquiatra em podria preguntar: «Saps què és això?», i jo contestaria: «Sé que això és una butaca; la conec, sempre ha estat a la meua habitació». Potser no està comprovant la meua vista, sinó la meua capacitat de reconèixer les coses, de saber-ne el nom i la funció. El que està en qüestió és el meu coneixement de l'entorn. En aquest cas, seria un error per part meua si digués «Crec que això és una butaca», perquè en fer-ho expressaria que estaria disposat a permetre que es comprovés la meua afirmació. En canvi, «Sé que això és...» implica que es crearia una situació de perplexitat si no es produís la confirmació.

356

El meu *estat anímic*, el *saber*, no em representa cap garantia d'allò que s'esdevindrà. En canvi, consisteix en el fet que jo no comprendria on podria sorgir un dubte, on seria possible cap comprovació.

357

Es podria afirmar el següent: «“Jo sé” expressa la seguretat tranquil·la, no pas la que encara lluita».

358

Ara bé, no voldria considerar aquesta seguretat com res emparentat amb la precipitació o la superficialitat, sinó com (una) forma de vida. (Això està molt mal expressat i probablement també mal pensat.)

359

De fet, significa que la vull copsar com alguna cosa situada més enllà del que està justificat o injustificat; és a dir, ben bé com una cosa animal.

360

Sé que això és el meu peu. No podria reconèixer cap experiència que em demostrés el contrari. Aquesta frase podria ser una exclamació; però què se'n dedueix? En tot

cas, que actuaré d'acord amb la meva creença i amb una seguretat que desconeix el dubte.

361

Però també podria dir: «Déu m'ha revelat que això és així.» Déu m'ha ensenyat que això és el meu peu. I per tant, si s'esdevingués alguna cosa que anés en contra d'aquest coneixement, em veuria obligat a considerar *aquesta cosa* com un engany.

362

Ara bé, ¿no es demostra aquí que el saber està relacionat amb una decisió?

363

I en arribar en aquest punt es fa difícil trobar la vinculació d'allò que un voldria proclamar amb les conseqüències que tindria en la forma d'actuar.

364

També es podria preguntar així: «Si saps que això és el teu peu, saps també, o només creus que saps, que cap experiència futura semblarà oposar-se al teu saber (és a dir, que *a tu mateix* no et semblarà que s'hi oposa)?»

365

Si algú respongués: «Jo també sé que mai no em *semblarà* que res s'oposi a aquest coneixement», què en podem deduir a banda que ell mateix no dubta que tal cosa no s'esdevindrà mai?

366

¿I si estigués prohibit dir «Jo sé» i tan sols es permetés dir «Jo crec saber»?

367

No és pas que la finalitat de construir un mot com *saber* de forma anàloga a *creure* sigui aconseguir que l'enunciat «Jo sé» quedi tacat d'oprobri si aquell que el diu s'equivoca.

D'aquesta manera, un error esdevé un acte no permès.

368

Si algú diu que no reconeixerà cap experiència com a demostració del contrari, aquesta actitud constitueix una decisió. Existeix la possibilitat que hi actüi de forma contrària.

Traducció de Pilar Estelrich

LUDWIG WITTGENSTEIN (Viena, 1889 – Cambridge, 1951), filòsof austríac. L'any 1921 va publicar *Tractatus logico-philosophicus*, un recull de pensaments, breus i numerats. El *Tractatus* se centra en una anàlisi del llenguatge que desproveeix de sentit les proposicions característiques de la metafísica, l'estètica i qualssevol altres que no siguin demostrables com a fet. De Wittgenstein, en català en podem llegir *Tractatus logico-philosophicus* (1997) i *De la certesa* (1983).